

- вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матеріали між нар. наук.-практ. конф., 11-12 жовт. 2012 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х.: Право, 2012. – С. 206-209.
16. Пояснювальна записка до Проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків» від 28.02.2012 № 10126 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf3511=42706&pf35401=231709.
 17. Романюк І.Ю. Кримінальний проступок, як різновид правопорушень / І.Ю. Романюк // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. – Спеціальний випуск. – 2008. – № 2. – С. 115-119.
 18. Савченко А.В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: [монографія] / А.В. Савченко. – К.: КНТ, 2007. – 596 с.
 19. Фріс П.Л. Деякі відмінності карної провини від злочину [Електронний ресурс] / П.Л. Фріс, І.В. Козич // Всеукраїнська інтернет-конференція «Проблеми впровадження інституту кримінального проступку» (на основі проекту Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків» № 10136 від 03.03.2012. – Режим доступу: <http://ivpz.org/golovna-konferents>.
 20. Фріс П.Л. Ознаки та склад кримінального проступку / П.Л. Фріс, І.Б. Медицький // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2007. – № 2. – С. 166-171.
 21. Фріс П.Л. Питання запровадження інституту карної провини / П.Л. Фріс // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матеріали між нар. наук.-практ. конф., 11-12 жовт. 2012 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін.. – Х.: Право, 2012. – С. 186-192.
 22. Хавронюк М.І. Концепцію визначено: адміністративні проступки, кримінальні проступки, злочини. Настав час розмежувати / М.І. Хавронюк // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матеріали між нар. наук.-практ. конф., 11-12 жовт. 2012 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін.. – Х.: Право, 2012. – С. 182-186.
 23. Хавронюк Н. Экспертный комментарий к Концепции проекта Уголовного кодекса Республики Казахстан и проекту Уголовного кодекса Республики Казахстан [Электронный ресурс] / Николай Хавронюк. – Режим доступа: http://www.pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/Khavronuk_Kazakstan_comments.pdf.
 24. Strafgesetzbuch (StGB) [Електронне видання]. – Режим доступу: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stgb/gesamt.pdf>.

УДК 343.102: 343.359.3: 343.344

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗСЛІДУВАННЯ КОНТРАБАНДИ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ

Бандуріна Я.Ю., здобувач

Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Стаття присвячена дослідженню проблеми типових слідчих ситуацій, які виникають при розслідуванні контрабанди вогнепальної зброї та боєприпасів. Стосовно запропонованих слідчих

ситуацій визначено основні напрямки розслідування розглядуваного злочину. А також визначено коло необхідних слідчих дій відносно кожної слідчої ситуації.

Ключові слова: слідча ситуація, класифікація слідчих ситуацій, типові слідчі ситуації, контрабанда вогнепальної зброї та боєприпасів.

Бандурина Я.Ю. ТИПОВЫЕ СЛЕДСТВЕННЫЕ СИТУАЦИИ И ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАССЛЕДОВАНИЯ КОНТРАБАНДЫ ОГНЕСТРЕЛЬНОГО ОРУЖИЯ И БОЕПРИПАСОВ / Национальный университет «Юридическая академия Украины имени Ярослава Мудрого», Украина
Статья посвящена исследованию проблемы типовых следственных ситуаций, которые возникают при расследовании контрабанды огнестрельного оружия и боеприпасов. Касательно предложенных следственных ситуаций определены основные направления расследования рассматриваемого преступления. А также определены необходимые следственные действия относительно каждой следственной ситуации.

Ключевые слова: следственная ситуация, классификация следственных ситуаций, типовые следственные ситуации, контрабанда огнестрельного оружия и боеприпасов.

Bandurina Y.Yu. THE TYPICAL INVESTIGATIVE SITUATION AND BASIC DIRECTION OF THE INVESTIGATION OF SMUGGLING FIREARMS AND AMMUNITION / National university «Law academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise», Ukraine

In the article the problems of formation of typical investigative situations that may arise during investigation of the smuggling of firearms and ammunition are considered. The analysis of such situations is of great scientific and practical importance, whereas they are the starting point for the construction of recommendations, cause expediency algorithm and tactics of an investigator in a particular situation, time and place.

In forensic science the category of «investigatory situation» is considered in two aspects. The first is the objective state of investigation of crime which causes existence of certain evidence and current information ie analysis and evaluation of the investigative situation as well as selection of the most effective methods of investigation. The second approach characterizes the objective and subjective components ie complex set during investigation actual data which are taken into account together with their sources.

In relation to such type of crime as smuggling for today forensic scientists distinguish three types of the most common investigative situations such as: there is ample data of smuggling and the person committing the crime is known; there is evidence of the commission of smuggling and the person of criminal is not known; there is evidence of smuggling and the person of criminal is known but he has disappeared from the crime scene.

The problem of the formation of investigative situations during investigation of the smuggling of firearms and ammunition is caused by the specificity of the crime and its items. Therefore it is almost impossible to disclose all investigative situations that may arise in practice. However the construction of standard models gives an investigator a specific algorithm of applying the investigational, organizational and tactical activities that help in further investigation of such crime.

At the beginning of investigation of the smuggling of firearms and ammunition it is possible to pick out three typical investigative situations namely:

- there is the fact of the smuggling of firearms and ammunition and the person committing the crime is known;
- there is the fact of the smuggling of these items and the person of criminal is known but the location of these items is not known;
- there is the fact of the smuggling of firearms and ammunition which is known to law enforcement bodies but the person of criminal is unknown or it is in the territory of another state.

Regarding to these investigating situations in the article a brief characterization of them is given; the main directions of investigation of the smuggling of firearms and ammunition are defined and also the list of the necessary investigative actions carried out at the beginning of the pre-trial investigation is determined. Having defined with investigating situations an investigator can plan the course of investigation of crime thus saving time and resources for the effective and rapid disclosure of this category of crime.

Key words: investigating the situation, the classification of investigative situations, typical investigatory situations, smuggling of firearms and ammunition.

Початок досудового розслідування контрабанди вогнепальної зброї та боєприпасів характеризується певною слідчою ситуацією, що склалася в умовах даного виду злочину. Аналіз виникаючих на практиці ситуацій має важливе науково-практичне значення. Вони є своєрідною відправною точкою для побудови рекомендацій, обумовлюють доцільність алгоритму та тактики дій слідчого, що склалася в конкретній обстановці, місця та часу розглядуваного виду контрабанди.

Категорія «слідча ситуація» в історії розвитку криміналістики отримала два підходи до її розуміння. Одні вчені-криміналісти передбачають у слідчій ситуації тільки об'єктивні компоненти. Так, О.Н. Колесніченко визначав поняття, як об'єктивне положення в

розслідуванні злочину, обумовлене наявністю тих або інших доказів, оперативною інформацією, тому в здійсненні принципу індивідуальності розслідування можуть бути виділені такі два основні елементи: а) аналіз і оцінка слідчої ситуації б) вибір найбільш ефективної системи прийомів розслідування [1; 9-10].

Інші криміналісти вказують на те, що слідчі ситуації складаються як з об'єктивних, так і суб'єктивних компонентів. Наприклад, Р.С. Белкін під слідчою ситуацією розумів сукупність умов, в яких у даний час здійснюється розслідування, тобто ту обстановку, у якій протікає процес доказування [2; 4-5; 18]. Проте доцільним з погляду теорії й практики є визначення слідчої ситуації М.О. Селіванова, який її розуміє як комплекс встановлених у ході розслідування фактичних даних, які беруться до уваги разом з джерелами їх отримання [14, 52].

Разом із тим, слідча ситуація, як зауважує О.Ю. Булукув, – категорія, яка постійно змінюється, та процес цей об'єктивний. Змінюється вона тому, що процесу розслідування притаманна певна активність осіб, які ведуть слідство по виявленню слідів вчиненого злочину та осіб, які його вчинили. В іншому випадку ситуація може змінюватися у зв'язку з несвоєчасним проведенням слідчих та оперативно-розшукових дій, втратою доказів, приховуванням злочинця [3, 164]. Не менш важливого впливу на активність та змінність слідчої ситуації у ході розслідування надає інформація, якою володіє слідчий. Як зазначає В.А. Журавель, інформаційну структуру типових слідчих ситуацій становлять предмет доказування, окреслений ознаками складу злочину, який розслідується, та відомості, що входять до криміналістичної його характеристики [8, 202]. Отже, вихідна інформація, яка формується на початковому етапі розслідування, обумовлює певну слідчу ситуацію.

У сучасних криміналістичних джерелах можна зустріти різні підходи до формування слідчих ситуацій при розслідуванні контрабанди. Так, Р.С. Белкін визначав наступні: а) коли розслідування контрабанди розпочинається з факту її виявлення прикордонниками або митними органами, при цьому затримано особу, у якої виявлено предмети контрабанди; б) випадки, коли власник виявленої контрабанди невідомий (має місце, як правило, при митному огляді потягів, морських суден, інколи — літаків) [11, 774-779]. Проте здебільшого виокремлюють, наприклад, Т.О. Диканова, М.Г. Михайлов, В.М. Шевчук, такі слідчі ситуації: а) є достатні дані про вчинення контрабанди, відома особа, яка її вчинила, б) є ознаки про вчинену контрабанду, але особа, яка її вчинила, невідома, в) є ознаки контрабанди і відомості про злочинця, але останній зник з місця події [6; 12; 16].

Враховуючи вищевикладене, на початку розслідування контрабанди вогнепальної зброї та боєприпасів виділяють три типові слідчі ситуації, а саме:

- є факт вчинення контрабанди вогнепальної зброї та боєприпасів й особа злочинця відома;
- є факт вчинення контрабанди зазначених предметів й особа злочинця відома, проте невідоме місце знаходження цих предметів;
- є факт вчинення контрабанди вогнепальної зброї та боєприпасів, який відомий правоохоронним органам, але особа злочинця невідома або знаходиться на території іншої країни.

Перша слідча ситуація характеризується наявністю ознак, за якими факт вчинення контрабанди вогнепальної зброї та боєприпасів вже встановлено й особа злочинця відома. На початку розслідування головними завданнями для слідчого є встановлення факту вчиненого злочину, вивчення, аналіз та фіксація матеріальних слідів та визначення вини конкретної особи. Щоб досягти бажаного результату, необхідно провести такі слідчі (розшукові) дії: а) освідування особи підозрюваного, б) огляд місця події, в) вилучення вогнепальної зброї та боєприпасів, г) огляд документів, д) обшук підозрюваного, е) обшук за місцем проживання й роботи особи злочинця, ж) допит підозрюваного, з) допит свідків та очевидців, і) призначення судових експертів та ін.

У випадку вчинення контрабанди організованою групою, коли затримано виконавця, а інші співучасники невідомі або ще не затримані, слідчий повинен підтримувати тісний зв'язок із працівниками правоохоронних органів, що здійснюють негласні слідчі (розшукові) дії, щоб своєчасно використати в процесі розслідування отримані ними дані. Тобто всі негласні слідчі дії направлені на виявлення, аналіз та оцінку інформації, яка є суттєвою й важливою при вчиненні

контрабанди вогнепальної зброї та боєприпасів, а також усіх її учасників, тобто встановлення зв'язків контрабандистів й отримання орієнтуючих даних про їх злочинну діяльність.

Різновидом розглядуваної слідчої ситуації є такі ситуації:

- коли контрабанду вогнепальної зброї та боєприпасів було виявлено посадовою особою митниці під час проходження митного посту або незаконного переміщення зазначених предметів через митний кордон України, та особа контрабандиста відома, характеризується складанням протоколу про порушення митних правил посадовою особою митниці і така особа вправі проваджувати процесуальні дії згідно зі ст.508 МК України та передає матеріали справи слідчому СБУ.
- коли факт контрабанди було виявлено працівниками Державної прикордонної служби України. Ця ситуація характеризується затриманням особи злочинця та направленням матеріалів до слідчого СБУ або до представника митного органу. Так, наприклад, у Луганській області було затримано громадянина Росії, що мав при собі пістолет Макарова та один патрон калібру 9 міліметрів, співробітниками Державної прикордонної служби України спільно зі Службою безпеки України за кілька метрів до державного кордону України [13].
- при виявленні контрабанди вогнепальної зброї та боєприпасів у результаті проведення оперативно-розшукових заходів до початку досудового розслідування співробітники підрозділу по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю СБУ та МВС збирають інформацію про можливу контрабанду та особу злочинця, тобто є дані про контрабандиста, відоме місце та час переміщення зброї та боєприпасів, є інформація про можливу реалізацію зброї тощо. Проте інші обставини відомі не повністю. Усі відомості про можливий злочин вносять до «внутрішнього» реєстраційного документа, що є підставою для початку досудового розслідування.
- у ході початку досудового розслідування іншої кримінальної справи можливе виявлення контрабанди вогнепальної зброї та боєприпасів характеризується певними складнощами. По-перше контрабанду виокремлюють з іншого злочину, а це ускладнює проведення слідчих (розшукових) дій та призводить до втрати певних доказів. По-друге, діяльність слідчого (представника митного органу) повинна бути направлена на встановлення події злочину, винності особи злочинця й на збирання доказів та всіх обставин справи.
- повідомлення чи заяви фізичних або юридичних осіб є підставою для кримінального провадження контрабанди вогнепальної зброї та боєприпасів – слідчий не може не прийняти чи відмовити особі в такій заяві. Після початку досудового розслідування посадова особа здійснює всі необхідні слідчі та негласні слідчі дії, що передбачені КПК і за результатами слідчий встановлює відсутність події чи складу злочину або, навпаки, розслідує контрабанду даного виду.

Друга типова слідча ситуація вирішує ті ж завдання, що й перша, проте здебільшого направляє слідство на встановлення місця знаходження вогнепальної зброї та боєприпасів. Вона характеризується тим, що контрабанду виявляють безпосередньо не в момент незаконного переміщення зазначених предметів через митний кордон або відразу після її вчинення. І злочинець мав час для приховування зброї та боєприпасів. Тому слідчий повинен дослідити такі обставини:

- де може знаходитись вогнепальна зброя та боєприпаси, тобто встановити можливі місця укриття (наприклад, у житловому будинку, гаражі, у близьких родичів, друзів та ін.);
- у якому стані можуть бути предмети, тобто можливість повного або часткового розібрання зазначених пристроїв на складові елементи або ж їх реалізації у мисливських магазинах та нелегальний продаж на «чорному ринку»;
- чи використовувались підроблені документи під час переміщення зброї та боєприпасів через митний кордон України;
- чи причетні співробітники правоохоронних органів до злочину, тобто чи відносяться до організованої групи або якимось чином сприяли злочину працівники митниці, прикордонних військ та СБУ (особливо це стосується переміщення великих партій зброї та боєприпасів через митний кордон, оскільки така кількість предметів поміченою залишитися не може).

Для того, щоб було можливо відстежити місце знаходження вогнепальної зброї та боеприпасів слідчому, у розглядуваній ситуації, необхідно провести такі слідчі дії, як: а) обшук підозрюваного, б) обшук транспортного засобу, в) огляд місця події, г) обшуки за місцем проживання та роботи, контрабандиста, його близьких родичів та знайомих, д) допит підозрюваного, е) допит свідків-очевидців та ін.

Третя слідча ситуація характеризується виявленням контрабандних предметів, проте особа злочинця зникла з місця події або знаходиться на території іншої держави. Тут дії слідчого направлені на розшук або екстрадицію такої особи. З цією метою, правомочна особа активно: а) використовує негласні слідчі (розшукові) дії, б) здійснює збір інформації про контрабандиста, його родичів, близьких та знайомих (ім'я, місце проживання або роботи), в) встановлює ознаки зовнішності та складає композиційний портрет, г) розглядає можливість вчинення злочину організованою групою, д) приймає заходи по встановленню точного місця знаходження злочинця, е) з'ясовує обставини, причини й умови, які сприяли виїзду контрабандиста за межі території України, ж) направляє запити до Інтерполу про маршрути пересування підозрюваного на території інших держав та екстрадиції до України.

У криміналістичній літературі виокремлюють поряд зі слідчими діями проведення негласних слідчих (розшукових) дій та організаційних заходів [7; 15; 17]. При розслідуванні контрабанди вогнепальної зброї та боеприпасів до числа негласних слідчих (розшукових) дій відносять: а) оперативне спостереження, б) контроль за вчиненням злочину, в) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, г) знання інформації з електронних інформаційних систем, д) спостереження в соціальних мережах, е) накладання арешту на кореспонденцію особи без її відома, ж) огляд та виїмка кореспонденції, з) складання орієнтувань для встановлення та пошуку контрабандиста, і) встановлення свідків-очевидців та інше. До організаційних заходів належать: а) планування розслідування, б) взаємодія слідчого СБУ з іншими правоохоронними органами, в) як захід забезпечення кримінального провадження – затримання контрабандиста тощо.

Отже, ефективність діяльності правоохоронних органів у розкритті контрабанди вогнепальної зброї та боеприпасів залежить преш за все від обстановки початку розслідування злочину, тобто від вихідної слідчої ситуації, що склалася в конкретному випадку. Тому теоретично розкрити всі слідчі ситуації, що можуть скластися, практично неможливо. Проте побудування типових моделей дає слідчому певний алгоритм застосування слідчих та організаційно-тактичних заходів, що допомагають у розслідуванні контрабанди розглядуваного злочину. Визначившись зі слідчою ситуацією, посадова особа може спланувати хід розслідування злочину та окреслити коло необхідних слідчих дій, що потребували б якомога менше сил та засобів для ефективного та швидкого розслідування даної категорії злочинів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баев О.Я. Основы криминалистики: курс лекций / Олег Яковлевич Баев. – 3-е изд. перероб. и доп. – М.: Эксмо, 2009. – 288 с.
2. Белкин Р.С. Курс криминалистики: в 3-т. / Рафаил Самуилович Белкин. – Т. 2. – М.: Юристъ, 1997. – 464 с.
3. Булулуков О.Ю. Тактические решения и следственная ситуация при расследовании преступлений / Олег Юрьевич Булулуков. – Т. 1 // Современные тенденции развития криминалистики и судебной экспертизы в России и Украине / под ред. И.М. Комарова. – Белгород: Изд-во БелГУ, 2011. – С. 164-167.
4. Гавло В.К. Следственная ситуация / Вениамин Константинович Гавло // Следственная ситуация: сб. науч. тр. – М.: ВНИИПП, 1985. – С. 38-42.
5. Герасимов И.Ф. Некоторые проблемы раскрытия преступлений / Иван Федорович Герасимов. – Свердловск.: Средне-Уральское кн. изд-во, 1975. – 175 с.
6. Диканова Т.А. Расследование контрабанды: практ. пособие / Татьяна Александровна Диканова. – М.: Юристъ, 1999. – 208 с.
7. Дубонос Е.С. Основы оперативно-розыскной деятельности: учеб. пособ. / Евгений Серафимович Дубонос. – 2-е изд. доп. и перероб. – М.: Изд-во Юрайт, 2010. – 350 с.

8. Журавель В.А.Криміналістичні методики: сучасні наукові концепції: монографія / Володимир Андрійович Журавель. – Х.: Вид. агенція «Апостіль», 2012. – 304 с.
9. Ищенко Е.П. Криминалистика: учеб. / Е.П. Ищенко, А.Г. Филиппов. – М.: Высш. образ., 2007. – 743 с.
10. Колесниченко А.Н. Общие положения методики расследования отдельных видов преступлений / Алексей Никифорович Колесниченко. – Харьков.: Юрид. ин-т, 1976. – 14 с.
11. Криминалистика: учеб. / под ред. Р.С. Белкина – М.: НОРМА-ИНФА, 1999. – 971 с.
12. Михайлов Н.Г. Следственные версии. Планирование расследования / Н.Г. Михайлов // Расследование контрабанды: практ. пособ. / под ред. К.Ф. Скворцова. – М.: Юрист, 1999. – 208 с.
13. Новини Державної прикордонної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pvu.gov.ua/ua/about/news/news_701.htm
14. Селиванов Н.А. Типовые версии, следственные ситуации и их значение для расследования / Н.А. Селиванов // Соц. законность. – 1985. – № 7. – С. 52-55.
15. Шевчук В.М. Вплив слідчих ситуацій на вибір тактичних операцій при розслідуванні зґвалтувань / В.М. Шевчук // Проблеми законності: акад. зб. наук пр. / ред. В.Я Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2009. – С. 213-222.
16. Шевчук В.М. Методика розслідування контрабанди: проблеми теорії та практики: монографія / Віктор Михайлович Шевчук. – Х.: Гриф, 2003. – 280 с.
17. Шевчук В.М. «Слідова картина» контрабанди / В.М. Шевчук // Проблеми боротьби з корупцією, організованою злочинністю та контрабандою / під ред. А.І. Комарової, В.В. Медведчука та ін. – Т. 18. – К.: Науково-дослідний ін-т, 1999. – С. 352-358.
18. Шмонин А.В. Методология криминалистической методики: монография / Андрей Владимирович Шмонин. – М.: Юрлиинформ, 2010. – 416 с.

УДК 343.611.222.22

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ, ЯКІ СКОЄНІ ЧЕРЕЗ НЕОБЕРЕЖНІСТЬ

Помазан С.Г., здобувач

Класичний приватний університет

У статті розглянуті питання щодо можливих способів інсценування умисних вбивств, які скоєні через необережність. Зроблено висновок, що при розслідуванні умисних вбивств, які скоєні через необережність певний відсоток кримінальних справ мають деякі, у яких визначені різні способи інсценування вбивства під некримінальну подію.

Ключові слова: вбивство, вбивство через необережність, інсценування, механізм скоєння злочину, умисне вбивство.

Помазан С.Г. КРИМИНАЛИСТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ РАССЛЕДОВАНИЯ УМЫШЛЕННЫХ УБИЙСТВ, СОВЕРШЕННЫХ ПО НЕОСТОРОЖНОСТИ / Классический приватный университет, Украина

В статье рассмотрены вопросы возможных способов инсценировки умышленных убийств, которые совершены по неосторожности. Выводы о том, что при расследовании умышленных убийств определенная часть уголовных дел определяется как инсценировка убийства под некриминальное событие.

Ключевые слова: убийство, умышленное убийство, убийство по неосторожности, инсценировка, механизм совершения преступления.